

Мостіпан Н. М., студентка 3 курсу, група ПУА-181
Науковий керівник: **Шестаковська Т. Л.**, д. держ. упр., доцент
Національний університет «Чернігівська політехніка» (м. Чернігів, Україна)

ДЕТЕРМІНАНТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ США ТА ЇХ ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ В УКРАЇНІ

Загальні положення, що регулюють систему державного управління в США, зафіксовані в Конституції. Важливим є поділ влади на три головні гілки: виконавчу, судову та законодавчу, що є відокремлені та незалежними одна від одної. Повноваження, надані кожній із них, покликані зрівноважувати повноваження двох інших гілок. Кожна з гілок використовує свою владу задля контролю за можливими зловживаннями з боку інших гілок влади. Ще одним важливим положенням є верховенство Конституції США. Закони та договори, які укладає президент і схвалює сенат відповідним чином до основного закону держави, володіють найвищою юридичною силою відносно інших актів і постанов органів виконавчої влади. Рівність є іншою важливою ознакою державного управління. Всі громадяни рівні перед законом і користуються однаковим правом на захист закону. Таке саме рівноправ'я гарантується і відносно штатів США, оскільки жоден із них не має права отримувати спеціальні привілеї від федерального уряду. У законодавчо встановлених межах кожен штат повинен мати повагу і визнавати закони інших штатів. Демократичними мають бути федеральний уряд, а також уряд штатів. Що визнає владу саме народу. Реалізуючи свої права, американські громадяни мають змогу вибрати іншу форму державного управління засобами, які передбачені Конституцією США. Загально визнаним здобутком американської демократії є запровадження чіткого балансу "стримувань та противаг" (system of "checks and balances") між основними гілками влади. За Конституцією країни законодавча влада належить конгресу, який складається з Палати представників та Сенату. Виконавча влада належить до прерогативи президента США, який обирається не Конгресом чи населенням, а спеціальними виборцями. Президент США є главою держави та уряду, однак він не підзвітний конгресу. В окремих випадках Палата представників може застосувати процедуру імпічменту проти президента в разі допущення ним значних правопорушень. У таких обставинах рішення про притягнення президента до відповідальності може бути прийняте тільки Сенатом [1]. Наведені зразки чітко демонструють взаємозв'язок між центральними органами виконавчої та законодавчої влади: конгрес затверджує держбюджет лише за поданням президента; президент призначає міністрів, але за згодою сенату; закони, що приймаються Конгресом, підписує президент, він може їх повертати (накладати вето); конгрес може подолати вето президента, схваливши закон повторно (2/3 голосів у кожній з палат) тощо. Судова система в США представлена низкою судових органів влади різної юрисдикції, які виконують свої завдання відповідно до чітко визначених повноважень незалежно від виконавчої чи законодавчої гілок влади.

Законодавча влада в США створена з метою підтримки балансу взаємодії між центральним урядом та штатами. Для цього в ст. 1 Конституції США законодавча влада була передана Конгресу, який складається з двох палат: Сенату та Палати представників. Керівниками комітетів Палати представників та Сенату призначаються представники партії, які мають найбільшу кількість голосів. В США є дві основні політичні партії, які виступають основними гравцями на політичній арені: демократична та республіканська. Незважаючи на те, що в політичному житті країни у виборах беруть участь і інші політичні партії, представники демократичної та республіканської партій традиційно контролюють обидві палати парламенту та пропонують своїх кандидатів на посаду президента країни. Обидві

мають свій електорат, який був створений історично. Партію демократів традиційно підтримують представники інтелігенції, представники національних, расових та сексуальних меншим, а також жителі великих міст. На відміну від них республіканці спираються на підтримку фермерів, представників великого бізнесу та протестантів [2].

Аналізуючи досвід США у сфері організації державного управління на адміністративно-територіальному рівні, доцільною видається можливість передачі областям, районам та громадам в Україні більше компетенції в процесі реалізації ними внутрішньої політики. Суворі податкова та бюджетна централізація виступають однією із стримувальних сил у забезпеченні розвитку регіонів нашої держави. Для України становить інтерес також досвід США в організації державної служби та процес її реформування. За основу реформ у державному секторі США взята концепція модернізації управлінського потенціалу й створення професійного апарату державних службовців, які можуть проявляти ініціативу та нести персональну відповідальність за ухвалені ними рішення. Відповідно до існуючих положень влада посадових осіб є обмеженою та має здійснюватися відповідно до Конституції та інших нормативно-правових актів. Процедура обрання посадових осіб є відкритою для громадськості та проходить у чітко визначені строки. Призначені посадові особи повинні виконувати покладені на них завдання і можуть бути усунені з посади в тому разі, якщо їхня діяльність буде визнана незадовільною. З метою підвищення ефективності державної служби в Україні доцільним є запровадження 46 "систем досягнень" при оцінці роботи державних службовців, яка в США слугує підставою для ухвалення рішення про перепідготовку, навчання, нагородження, зниження, затримку на колишній посаді чи переміщення державного службовця в іншу установу. На додаток до цього підвищенню ефективності державного кадрового апарату в Україні сприятиме розширення спектру інституцій системи професійного навчання державних службовців.[3]

Головними пріоритетами національної політики Сполучених Штатів Америки є наука, освіта та інновації. Завдяки цьому Америка змогла забезпечити собі цілковите лідерство на міжнародній арені в науково технічному й економічному розвитку. Я поділяю думку авторів відносно того, що США володіють конкурентними перевагами серед провідних країн світу в науці та освіті. Адже саме США мають такі переваги:

- 1) найбільш розвинена освітня система у світі, яка гнучко реагує на потреби суспільства й виробництва;
- 2) добре розвинена наукова інфраструктура, незаперечне лідерство в світі щодо ключових напрямів фундаментальної та прикладної науки;
- 3) фінансова система, яка дає доступ до венчурного капіталу для забезпечення процесу технологічних нововведень в економіку;
- 4) державна політика в сфері науки, техніки і освіти, яка забезпечує вироблення пріоритетів розвитку та орієнтація на державне фінансування сфери освіти та науки;
- 5) ефективна практика і довготривалі традиції співробітництва держави і приватного сектора в сфері освіти та науки [4]. У результаті дослідження механізмів управління освітою та наукою США виявлені такі тенденції: виокремлення для керівництва освітніми закладами спеціалістів з управління освітою, а не фахівців з наукових сфер, розвиток системи підготовки адміністраторів освітньої галузі та наукової роботи з проблем управління освітою; в управлінні освітніми закладами все ширше використовуються стратегії бізнесу [5]. Тому для України є цінним "передусім засвоєння концепцій, які функціонують в американській освіті - концепції активного закладу освіти, чартерних шкіл, концепції громадянської освіти" [4]. У США освітою опікуються на федеральному рівні, на рівні штату та місцевому. Федеральний уряд відіграє обмежену, але важливу роль в освітній політиці на всіх рівнях. Основним відомством федерального уряду в галузі освіти є

Департамент освіти США, місія якого полягає у забезпеченні рівного доступу до освіти і сприянні поширенню передового педагогічного досвіду в країні. До завдання Департаменту освіти також входить впровадження законів, прийнятих Конгресом США для підтримки освіти на федеральному рівні. У США глибоко вивчаються проблеми освіти, що дозволяє вибудовувати чіткі стратегії її розвитку й створювати дієві закони. Американська модель інноваційного розвитку освіти та науки ґрунтується на реалізації результатів фундаментальних досліджень. Ключова роль у цьому процесі належить університетам – вони є свого роду інтелектуальними центрами, в яких фундаментальні і прикладні дослідження тісно пов'язані з підготовкою фахівців. Обсяги державної підтримки науково дослідної діяльності університетів у США значно вища, ніж в інших країнах. Державні університети фінансуються урядами штатів, при цьому близько 30% коштів виділяється з їх бюджетів, а 70% надходить від промислових компаній та у формі плати за освіту, яку вносять студенти. Державне фінансування приватні не отримують, вони здійснюють свою діяльність на кошти компаній, пожертвування і за рахунок стягнення плати за навчання зі студентів. Таким чином, можна зробити висновок, що керування освітою в США децентралізоване на всіх рівнях, а на місцевому рівні й на рівні штатів управління здійснюють суспільно державні органи в особі рад з освіти, під керівництвом яких працюють їх виконавчі структури (відділи й управління народної освіти), керовані державними службовцями. Отже, головною ознакою освітньої системи в США є децентралізація управління нею. Таким чином фактично та законодавчо здійснюється керівництво освітньою галуззю на рівні тих чи інших штатах. Аналізуючи досвід США щодо реалізації механізмів державного управління інноваційним розвитком освіти та науки, відмічено, що цінним досвідом з точки зору наявних можливостей застосування його кращих зразків в Україні є механізм співучасті у науково освітній сфері органів державної влади з громадськістю та процеси демократизації управління, декларації автономії і самовизначення навчальних закладів, деполітизація та деідеологізація навчального процесу. Аргументовано доцільність удосконалення: процесу зміщення функцій державних органів управління у напрямі формування політики та стратегії інноваційного розвитку освіти та науки, координації ресурсів та зусиль, які необхідні для нормальної діяльності науково освітньої сфери; зв'язків між навчальним процесом і науковими дослідженнями; напрямів диверсифікації інструментів фінансування освіти та науки; питань оптимального поєднання централізованої та децентралізованої форми управління.

Список використаних джерел

1. Шамраєва В. М. Функціонування державної служби в США. URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/DeBu/2007-1/doc/5/04.pdf>
2. Бернам У. Правовая система США. 3-й випуск. М.: Новая юстиция, 2006.
3. About America - How the United States is Governed. Herndon, Virginia: Braddock Communications. 37 p.
4. Gryshova I.Yu., Shestakovska T.L. Conceptualization of the Organizational Management Mechanism of the Development of the National Education System in the Context of Its Quality. Science and education. 2017. №10. С. 118-125.
5. Баймуратов М.О. Сучасні тенденції правового забезпечення надання освітніх послуг в європейських країнах. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: право. 2015. Вип. 9-10. С. 129-135.